

fo"k; & l p h

- 1   **jk"Vh; I g{kk dh vo/kj.k** 1-11
 jk"Vh; I g{kk dk vFkZ, oai fj Hkk"kkA
- 2   **jk"Vh; 'kDr dh vo/kj.k** 12-28
 jk"Vh; 'kDr dk vFkZ, oai fj Hkk"kk jk"Vh; 'kDr dsrRo] jk"Vh; 'kDr dserrZrRo] Hkkksy] i kNfrd l d kku] tul d; k] vkfFkd 'kDr] l Sud {kerk] jk"Vh; 'kDr ds veerZrRo] fopkj/kkj , oafonsk ufr] jk"Vh; pfj= rFkk euksy] urRo] l kekt'd l d xrk] l jdk] ds izdkj] turk dk l eFkZ] l B; 'kDr rFkk vlurjkZVh; jktufrA
- 3   **'kDr&lrgy %jk"Vh; ,oa vlurjkZVh; I g{kk ds oñfvid ifr: i ds: i ea** 29-43
 'kDr&lrgy fl)kur dh 0; k[; k] 'kDr lrgy ds izdkj] 'kDr lrgy dh vlurfuzgr ekU; rk, ð 'kDr lrgy LFkfr djus ds l k/ku] lrgy /kkj d ; k jk"Vh; , oavljZVh; I g{kk dsfy, 'kDr lrgy dh mi ; kfxrk] l edkyhu l e; ea'kDr lrgy dh ikl fxdrkA
- 4   **lkefgd I g{kk %jk"Vh; ,oa vlurjkZVh; I g{kk ds oñfvid ifr: i ds: i ea** 44-57
 lkefgd I g{kk dk vFkZ, oai fj Hkk"kk] lkefgd I g{kk dh l Qyrk ds ew/Hkr rRo] lkefgd I g{kk ds fopkj dk fodkl] l a ðr jk"Vh] ðk dh lkefgd I g{kk 0; oLFkk dk dk; z i] lkefgd I g{kk vlg lkefgd ifrj{kk] orZku eal kefgd I g{kk dh l kFkZrkA
- 5   **fu%kL=hdj.k ,oa 'kL=&fu; ð.k%jk"Vh; ,oa vlurjkZVh; I g{kk ds oñfvid ifr: i ds: i ea** 58-76
 fu%kL=hdj.k%vFkZ 'kL=&fu; ð.k dk vFkZ fu%kL=hdj.k rFkk 'kL=&fu; ð.k ea vlurj] fu%kL=hdj.k rFkk 'kL=&fu; ð.k jk"Vh; , oavljZVh; I g{kk L=krsth ds : i e] f}rh; fo'o ; ð dsckn fu%kL=hdj.k vlg 'kL=&fu; ð.k dh fn'kk eaf'd ; s x ; si z kl] l u-1945&1970 rd fu%kL=hdj.k rFkk 'kL=&fu; ð.k dh fn'kk ea iz z kl] 1971 l sydj vc rd fu%kL=hdj.k , oa'kL=&fu; ð.k] l sl EcfU/kr fd; s x ; sl kFkd iz z kl] fu%kL=hdj.k rFkk 'kL=&fu; ð.k dh l eL; k, A
- 6   **xð fujisrk %fodkl 'hy jk"Vh dh I g{kk ds oñfvid ifr: i ds : i ea** 77-90
 xð/fujisrk dh i fj Hkk"kk] xð/fujisrk jk"Vh; fgrk dh I g{kk L=krsth ds: i e] xð/fujisrk dh l edkyhu ikl fxdrkA
- 7   **{s-h; I g; sx l xBu %jk"Vh; ,oa {s-h; I g{kk ds oñfvid ifr: i ds: i ea** 91-108
 {s-h; I g; sx l xBu dh mi ; kfxrk] izd[k {s-h; I g; sx l xBu] vjc yhx] vYhdh , drk l xBu 1963] mYkh vYkVd l f?k l xBu] vej dh jkT; ka dk l xBu] nf{k.k&iwz , f'k; kbZ l f/k l xBu&l hVks 1954] cxnkn l e>k&l sVlg okj l k l e>k&1955&91] nf{k.k&iwz , f'k; kbZ jk"Vh dh l d; k , fl ; ku 1967] nf{k.k , f'k; kbZ {s-h; I g; sx l xBu 1/4 kdZ
- 8   **Hk;knkgu %jk"Vh; ,oa vlurjkZVh; I g{kk ds oñfvid ifr: i ds: i ea** 109-120
 i frjiskdrk dh i fj Hkk"kk] Hk;knkgu ds rRo] Hk;knkgu ds izdkj] Hk;knkgu ; k i frjiskdrk dh L=krsth dk fodkl] Hk;knkgu dh L=krsth dsek/; e l sjk"Vh; , oavljZVh; I g{kk

- 9 **vürjzVh; vkræðokn % vo/kkj.kk ,oa vk; ke** 121-130
 vkræðokn dk vFkj vkræðokn dh i fjHkk"kkj vkræðokn dsdjk .k] vkræðokfn; ka ds
 dk; j] vkræðokn dsidkj] fo'o dsidkj vkræðokn h l æBu] Hkkjr eavkræðokn]
 i nokRrj {ks= eavkræðokn] ckMksySM vkUnksyu] jk"Vh; rFkk vürjzVh; vkræðokn
 dk l ek/kkuA
- 10 **folyo ,oa ifrfolyo % vo/kkj.kk ,oa vk; ke** 131-137
 ØkfuR] l Ø; fontg ; k "kM; U=] folyo] folyo dh i fjHkk"kkj folyo dh fo'kSkrr; j
 folyo dh l Qyrk dsfy, vk/kkj Hkkjr rRo] ifrfolyo] ifrfolyo dhs l Qyrk ds
 vk/kkj Hkkjr rRo] ifrfolyoh dk; Zokfg; kA
- 11 **Hkkj&jktufr] Hkkj&L=krsth % Hkkjr dh ; Ø dSkkykRed lLFkr** 138-142
 Hkkj&L=krsth] Hkkjr dh ; Ø dSkkykRed lLFkrA
- 12 **Hkkjr ikdLrku l Ecu/k** 143-157
 ve'j dh&ikd xBcu/ku , oaHkkjr&ikd l Ecu/k] fl U/kqunh ds i kuh dscVokj k] l hek
 fookn ,oa Hkkjr&ikd l Ecu/k] l u-1962 dk ; Ø ,oa ikdLrku] vkBoan'kd ea
 Hkkjr&ikd l Ecu/k] d'ehj l eL; k] dkjfxj l æ"z vSj ml dsckn Hkkjr&ikd l Ecu/A
- 13 **Hkkjr&phu l Ecu/k** 158-167
 Hkkjr phu ds l Ecu/kadh , srgkfl d i "BHKie] phu vSj Hkkjr ea l hek fookn rFkk
 nksuka ea ; Ø dh lLFkr] Hkkjr phu ; Ø 1962] 1978 l sorëku l e; rd
 Hkkjr&phu l Ecu/k&l økn dkyA
- 14 **Hkkjr dh ijek.kq ufr rFkk fodYi** 168-176
 phu dk ijek.kqijh{k.k , oaHkkjr; ijek.kq ufr] ijek.kqvi d kj l ð/k dsifr Hkkjr
 dh ufr] 1968] Hkkjr dk 'kkari wk] ijek.kqijh{k.k 1974] Hkkjr dk ijek.kqfl) kUrA
- 15 **ikdLrku dh ijek.kq ufr vSj ml dk Hkkjr; l j{k ij iHko** 177-183
- 16 **fgln egkl xj rFkk Hkkjr; l j{k** 184-193
 fgln egkl xj dk egRo] fgln egkl xj eaegk'kDr; ka dh ifr}fUnrk] fgln
 egkl xj 'kkar {ks= ds: i e} fgln egkl xj , oaHkkjr; l j{k
- 17 **Hkkjr dh j{k ufr** 194-202
 i Eke dky&1947&1962 rd] f}rh; dky&1962&1971 rd] rrrh; dky&1971 l s
 orëku l e; rdA
- 18 **fonSk j{k ,oa vkFkd ufr; ka ea ijLij vürj&fuHkr** 203-205
- 19 **Hkkjr dh foKku ,oa ik] kSxdh {kerk** 206-211
 jk"Vh; j{k dsfy, Hkkjr dsoKkfud , oai k] kSxdh vk/kkj] Hkkjr dsfy, l e'edr
 foKku ufr dh vko'; drk] Hkkjr dh ifrj {kk vks] kSxdhdj .k rFkk mi yfC/k; kA
- 20 **Hkkjr dh vürfjd l j{k l eL; k; j** 212-218
 jk"Vh; j{k dsfy, Hkkjr dsoKkfud , oai k] kSxdh vk/kkj] Hkkjr dsfy, l e'edr
 foKku ufr dh vko'; drk] Hkkjr dh ifrj {kk vks] kSxdhdj .k rFkk mi yfC/k; kA
- 21 **Hkkjr dh j{k rSjkh** 216-225
 l 'kL= l s k, j l Fky l s k] uS l s k] uHk l s kA
- 22 **'kL= l gk; rk ,oa 'kL= 0; kij dk rrrh; fo'o ds nSka ij iHko** 226-239
 rrrh; fo'o ij 'kL= 0; kij , oa'kL= l gk; rk dk i Hkkj mi l gkjA
- l UnHkZ xBFk l ph** 240-244
- ifjf'k"V** 245-250